Димитър Подвързачов (1881–1937)

130 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ

ПОЕТ, ПУБЛИЦИСТ, САТИРИК И ПРЕВОДАЧ

Роден е през 1881 г. в Стара Загора в семейството на пощенски чиновник. До 1895 г. учи в Стара Загора, а през 1896–1897г. – в Хасковската гимназия, която не завършва поради липса на средства. Работи като чиновник в Окръжната училищна инспекция в Стара Загора и в Шумен, по-късно (1907–1911) е секретар на Трета мъжка гимназия в София. Участва в редакцията на хумористичните списания „Оса“ и „Смях“, а през 1914 г. редактира списание „Звено“, в което сътрудничат представители на българския символизъм. Привлича за сътрудници всички талантливи писатели-модернисти и реалисти: Николай Лилиев, Димчо Дебелянов, Теодор Траянов, Христо Ясенов, Людмил Стоянов и др. През Първата световна война е един от литературните редактори на сп. „Отечество“ и на в. „Военни известия“. Литературен редактор е в книгоиздателството на Ал. Паскалев (1918–1920), от 1919 г. до 1934 г. е журналист и коректор във вестниците: „Зора“, „Епоха“, „Час“, „Знаме“, „Демократически сговор“ и др. През 1934–1936 г., заедно с Елин Пелин и Йордан Сливополски, е редактор на детското вестниче „Пътека“.

За първи път Димитър Подвързачов печата стихове през 1898 г. в сп. „Смях и сълзи“. Автор е на „Как дяволът чете Евангелието – хумористични драски, мисли и парадокси, фейлетони“ (1932) и на книгите за деца „Крачун и Малчов София“ (1933–1934) и „Война в джунглите“ (1934). Автор е на лирически и на множество хумористични стихотворения и фейлетони, пръснати из различни периодични издания. Подписва се с различни псевдоними: Забравен талант, Хамлет принц Датски, Некий Нагел, Гений №3, Стар воин, Нестроевая сволоч и др.

Активно сътрудничи на почти всички български хумористични издания и на списанията: „Мисъл“, „Българска сбирка“, „Нов път“, „Съвременник“ и др. Майстор е на фейлетона, баснята, афоризма, хумористично-сатиричното стихотворение. Оставя и съвършени преводи от световната класика. Казват, че относно преводаческата си дейност той шеговито се изразил пред приятели: „Какво да пишеш? Всичко хубаво е написано – трябва само добре да се преведе.“ Което е и правел – да споменем преводите на „Мъртви души“ и „Ревизор“ от Гогол, „От ума си тегли“ от Грибоедов, „Маскарад“ от Лермонтов и др.

Съставител и редактор е, заедно с Димчо Дебелянов, на „Българска антология. Нашата поезия от Вазова насам. С портретите на авторите“ (1910). А заедно с Д. Бабев редактират сборника „Театър и вечеринки“ (1910).

Да си припомним някои от блестящите афоризми на Подвързачов: „Всяка любов е или първа, или предпоследна.“; „Диоген излизаше от своята празна бъчва и търсеше с фенер хора. В наше време той щеше да бяга от празни хора и да търси с фенер пълна бъчва.“; „Няма положение без изход. Всичко се нарежда – само че някой път по-зле.“ ; Човекът бил венец на творението, казват. Аз не можах да забележа подобно нещо. За мене човекът си остана олицетворение на една огромна космическа ирония.“ ■

Панайот Пипков (1871–1942)

140 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ

БЪЛГАРСКИ КОМПОЗИТОР И КАПЕЛМАЙСТОР.

Роден е на 21 ноември 1871 г. в Пловдив. От ранна възраст учи цигулка и пише стихове. Изявява се като любител-актьор в пловдивска и в софийска трупа, играе и в театър „Сълза и смях“. Със съдействието на артистите получава стипендия и заминава да учи музика в Милано (1898).

От 1899 г. последователно е диригент на музикалните дружества във Варна и Русе. След срещата му с Гоце Делчев създава текста и музиката на македонския химн „Стига вече!“.

Като учител в Ловеч, създава ученически църковен хор при църквата „Света Богородица“ (1901), училищен хор при мъжко-

то петокласно училище, ръководи градския духов оркестър. Тук пише хоровата творба „Напред в бой“, марша на 34-и пехотен Троянски полк за духов оркестър, марша на гимнастическото дружество „Осъмски юнак“ и множество ученически песни. От 1904 г. е капелмайстор на 34-ти пехотен Троянски полк. През войните за национално обединение (1912–1918) е капелмайстор на военен оркестър. През 1918 г. е диригент в Свободния театър, където поставя оперетите „Царицата на чардаша“, „Розата на Стамбул“ и „Есенни маневри“. Хормайстор е на Народната опера в София и капелмайстор на Градската духова музика. Дирижира първата духова музика на полицията.

Може би най-известното произведение на Панайот Пипков е музиката на всеучилищния „Химн на Св. Св. Кирил и Методий“ („Върви народе възродени“). Текстът е на Стоян Михайловски. Песента се ражда спонтанно през 1901 г. в час по пеене в Ловчанското Петокласно мъжко училище, когато учителят – композиторът Панайот Пипков вижда как един ученик вглъбено чете стихотворението на Стоян Михайловски „Върви народе възродени“. Той взема тебешира и още преди урока да е свършил, написва на черната дъска нотите на музиката.

Пише и оперети за деца – „Щурец и мравка“, „Деца и птички“ и др.

Посмъртно е провъзгласен за Почетен гражданин на Ловеч. Улица в Ловеч и градският смесен хор носят неговото име. ■

Стилиян Чилингиров (1881–1962)

130 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ

БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ, ИСТОРИК, ЕТНОГРАФ, ОБЩЕСТВЕНИК И ПОЛИТИК. СЪОСНОВАТЕЛ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ И НЕГОВ ПРЕДСЕДАТЕЛ (1941–1944 Г.).

Роден е в Шумен, в семейството на занаятчия. Завършва педагогическото училище в родния си град. Учител в с. Мечка, Русенска област, и в с. Султанлар (днес Султанци), Варненска област. Работи за сп. „Звездица“, коректор на сп. „Училищен преглед“. Завършва философия и педагогика в Софийския университет (1904). Специализира естетика и литературна история в Берлин и Лайпциг (1905–1907). Учител по немски и български език във Втора мъжка гимназия в столицата. Редактор на в. „България“, и на сп. „Брезда“. В периода 1916–1922 г. е поддиректор, после директор на Народната библиотека в София. От 1923 г. е директор на Народния етнографски музей в София.

След 9 септември 1944 г. изпада в забвение, а творчеството му е обявено за „посредствено и без значими литературни достижения“.

Литературната си дейност Стилиян Чилингиров започва със стихове, пише и разкази, драми, пътеписи, романи. За пръв път печата през 1898 г. в детското сп. „Звездица“. Романите му имат най-често автобиографична основа, в тях се търси разрешение на обществените и националните проблеми. Изключително продуктивен като автор, Чилингиров пише биографии на възрожденски дейци, спомени, пътеписи, студии и монографии по българска история, етнография, фолклор, читалищно и библиотечно дело. Съставя „Славянска антология“ (1910), сборниците „Прослава на Иван Вазов“ (1921), „Помен за Иван Вазов“ (1922), христоматии и читанки за прогимназиите. Превежда поемата „Песни за роба“ (1919) от Св. Чех и стихотворения от Х. Хайне, Ш. Петьофи и др.

През 1985 г. екип специалисти от Националния литературен музей възстановява работния кабинет на писателя. Съхранена е част от библиотеката на Стилиян Чилингиров, която е наброявала около 36 000 тома, много от тях с автографи от почти всички видни писатели на онова време. В кабинета се съхраняват също така колекцията на писателя от близо 300 изключително ценни старопечатни издания, както и картини и вещи с висока художествена и историческа стойност. ■